כיצד מברכין פרק שישי ברכות לו.

דכולהו שלקי. כל מיני ירק שלוק: **המושם בגרונו.** וצריך לתת בו שמן הרבה דהוה ליה שמן עיקר ומינגרון טפל: **לא יערענו בשמן.** כשבת דמשהי ליה כמוך גרונו ואינו בולעו וכיון דלא בלע ליה מוכמא מילתא דלרפואה הוא ומכמיס גזרו על כל רפואות הנכרות משום שמיקת סמניס שהיא מלאכה: **אחלה.** כלומר לכתחלה לא יתן השמן בפיו לשם ערעור כי אם לשם בליעה ואם בא להשהותו ישהנו: **דאים ליה הנאה מיניה.** לכך הרפואה יש לו הנאת אכילה: **ולכאפא וכו' עד פעיר להו** לא גרסינן ומה"ג הוא: **קמחא דחטי.** אוכל קמח חטים כמות שהיא: **בורא פרי האדמה.** כשאר כוסס חטין דתניא לקמן בפרקין (דף לז.) שמברך בורא פרי האדמה: **דאשתני.** וגרע הואיל ולא אשתני לעניין מעליותא: **כאלמיה קאי.** והוה ליה ככוסס חטין: **הכא אים ליה עלויא אחרינא.** הלכך יצא מכלל פרי ולכלל דרך אכילתו לא בא. אבל השמן מיד בא בשביל לכלל דרך אכילתו ועיקר הפרי לכך נטעוהו הלכך פרי הוא: **מאי לאו.** מדאמר שערי מכלל דס"ל בחטי בפה"ל דחשיב: **ומי גרע ממלח וזמית.** והיכי תיסק אדעתין דלא תבעי ברכה: **זמית.** שלמיר"א (א): **קוקיאני.** תולעים שבמעיים: **דאים ליה הנאה.** באכילה: **קורא.** רך של דקל. כשענפיו גדלים בכל שנה ושנה כדרך כל האילנות הנוסף בשנה זו רך ובשנה שניה מתקשה ונעשה עץ: **לגון סופו להקשות.** שאם אינו תולשו בעתו הוא מתקשה כעץ: **אדעתא דפוגלא.** לאכלו כשהוא רך ושמו פוגלא: **לגף.** מין עץ: **אדעתא דפרחא.** שם פירו: **מיני גאפה.** הוא גלף. לפי שגדלים בו כמה מיני אכילה קרי ליה מיני: **אמרות.** כמוך העלים גדלים כמין תמרות ובולטין בעלה כמו בעלין של ערבה: **אביונות.** הוא הפרי: **קפריסין.** הוא קליפה גדולה שסביבות הפרי כעין קליפה הגדולה סביב אגוזים דקים: **לגף נטעי אינשי אדעתא דשופא.** לאכול את העלים ואת התמרות שאינן ממעטין את האילן בכך: **דקלא לא נטעי אינשי אדעתא.** לאכול את הקורא שהאוכלו ממעט ענפי האילן: **ערלה בחוצה לארץ.** מדברי סופרים היא: **דכל המיקל באילן.** בערלה הלכה כמותו בחוצה לארץ. דכיון דאינה מן התורה הלך אחר המיקל: **גבי מעשר.** דהא דר"ע לגבי מעשר איתמר דמעשר פירות האילן בארץ גופה דרבנן שהתורה לא חייבה לעשר אלא דגן תירוש ויצהר: **כלאים בכרם.** קשבר מין ירק הוא: **מ"מ לב"ש הוה ליה ספק ערלה וכו'.** (ב) האי מ"מ מתקנא דאיכא דרבנן הוא ולמיתר אף הפרי עצמו מותר בחוצה לארץ דהא בארץ ספק הוא ותנן ספק ערלה כו': **וכאוריא.** אלא לזה שבכרם דוד והוסיפה על גבול ארץ ישראל: **ובחוצה לארץ.** הלוקח מן החנות על הערלה ויודע הוא שיש בפרדסו זקנות ונטיעות: **יורד ולוקח.** הימנו אף על פי שספק הוא אם יבא מן הנטיעות: **ובלבד**

לא יערענו. פירש"י להשהותו וא"ת א"כ לפלוג ולימני בדידה מאי אירא אור אסור אלא לערער דהיינו להשהותו ע"כ פי' הר"י לא יערענו אפי' בבליעה בלא שהייה שכל שהייה שאינה אלא לרפואה קרי ליה ערעור ואפי' כשבולעו והיינו טעמא דמתסר משום דקא מוכמא מילתא דלרפואה קא מכוין א"נ יש לישב פירוש[א] רש"י לא יערענו להשהותו אבל נותן הוא לתוך מינגרון ואפילו להשהותו אי בולעו (ג) בעיניה בלא שהייה: **כיון** דאית ליה הנאה מיניה בעי ברוכי. ורלאין הדברים (ד) דאם אדם שותה (ה) משקין אם המשקין רעים לשתות דאית ליה הנאה מיניה לא בעי ברוכי ואי אית ליה הנאה מיניה בלא הרפואה בעי ברוכי: **והלכתא.** שכתוב בספרים לא גרסי' דלשון ה"ג הוא

דכולהו שלקי א"כ [א]הוה ליה אינגרון עיקר ושמן טפל ותנן זה הכלל כל שהוא עיקר ועמו טפלה מברך על העיקר ופוטר את הטפלה הכא במאי עסקינן [ב]בחושש בגרונו דתניא [ג]החושש [ד]בגרונו לא יערענו בשמן תחלה בשבת אבל נותן שמן הרבה לתוך אינגרון ובולע פשיטא [ה]מהו דתימא כיון דלרפואה קא מכוין לא לבריך עליה כלל קמ"ל [ו]כיון דאית ליה הנאה מיניה בעי ברוכי: קמחא דחטי רב יהודה אמר בורא פרי האדמה ורב נחמן אמר [ז]שהכל נהיה בדברו א"ל רבא לרב נחמן לא תפלוג עליה דרב יהודה דר' יוחנן ושמואל קיימי כוותיה דאמר [ח]רב יהודה אמר שמואל וכן א"ר יצחק א"ר יוחנן שמן זית מברכין עליו בורא פרי העץ אלמא אע"ג דאשתני במלתיה קאי ה"ג אע"ג דאשתני במלתיה קאי מי דמי התם לית ליה עלויא אחרינא הכא אית ליה עלויא אחרינא בפת וכי אית ליה עלויא אחרינא לא מברכינן עליה בורא פרי האדמה אלא שהכל והא"ר זירא אמר רב מתנא אמר שמואל [ט]אקרא חייא וקמחא דשערי מברכינן עלייהו שהכל נהיה בדברו מאי לאו דחיטי בורא פרי האדמה לא דחיטי נמי שהכל נהיה בדברו ולשמעינן דחיטי וכ"ש דשערי אי אשמעינן דחיטי הוה אמינא ה"מ דחיטי אבל דשערי לא לבריך עליה כלל קמ"ל ומי גרע ממלח וזמית [י]דתנן [כ]על המלח ועל [יא]הזמית אומר שהכל נהיה בדברו אצטריך סד"א מלח וזמית עביד איגש דשדי לפומיה אבל קמחא דשערי הואיל [יב]וקשה לקוקיאני לא לבריך עליה כלל קמ"ל כיון דאית ליה הנאה מיניה בעי ברוכי: [יג]קורא רב יהודה אמר בורא פרי האדמה ושמואל אמר [יד]שהכל נהיה בדברו רב יהודה אמר בורא פרי האדמה פירא הוא ושמואל אמר שהכל נהיה בדברו הואיל וסופו להקשות אמר ליה שמואל לרב יהודה [טו]שיננא כוותך מסתברא דהא צנון סופו להקשות [טז]ומברכינן עליה בורא פרי האדמה ולא היא צנון נטעי אינשי אדעתא דפוגלא דקלא לא נטעי אינשי אדעתא דקורא וכל היכא דלא נטעי אינשי אדעתא דהכי לא מברכינן עליה והרי צלף דנטעי אינשי אדעתא דפרחא ותנן [טז]על מיני נצפה על העלין ועל התמרות אומר בורא פרי האדמה ועל האביונות ועל הקפריסין אומר בורא פרי העץ אמר רב נחמן בר יצחק צלף נטעי אינשי אדעתא דשותא דקלא לא נטעי אינשי אדעתא דקורא ואע"ג דקלסיה שמואל לרב יהודה הלכתא כוותיה דשמואל: אמר רב יהודה אמר רב [יח]צלף של ערלה בחוצה לארץ זורק את האביונות ואוכל את הקפריסין למימרא דאביונות פירי וקפריסין לאו פירי ורמינהו על מיני נצפה על העלים ועל התמרות אומר בורא פרי האדמה ועל האביונות ועל הקפריסין אומר בורא פרי העץ הוא דאמר כר"ע דתנן [יט]רבי אליעזר אומר צלף מתעשר תמרות ואביונות וקפריסין ר"ע אומר [כ]אין מתעשר אלא אביונות בלבד מפני שהוא פרי ונימא הלכה כרבי עקיבא אי אמר הלכה כרבי עקיבא הוה אמינא אפי' בארץ קמ"ל [כא]כל המיקל בארץ הלכה כמותו בחוצה לארץ אבל בארץ לא ונימא הלכה כרבי עקיבא בחוצה לארץ דכל המיקל בארץ הלכה כמותו בח"ל אי אמר הכי הוה אמינא הנ"מ גבי מעשר אילן דבארץ גופא מדרבנן אבל גבי ערלה דבארץ מדאורייתא אימא בח"ל נמי נגזור קמ"ל רבינא אשכחיה למר בר רב אשי דקא זריק אביונות וקאכיל קפריסין א"ל מאי דעתך כר' עקיבא דמיקל ולעביד מר כב"ש דמקילי טפי דתנן [כב]צלף ב"ש אומרים כלאים בכרם וב"ה אומרים [כג]אין כלאים בכרם אלו ואלו מודים שחייב בערלה הא גופא קשיא אמרת צלף ב"ש אומרים כלאים בכרם אלמא מין ירק הוא והדר תני אלו ואלו מודים שחייב בערלה אלמא מין אילן הוא הא לא קשיא ב"ש ספוקי מספקא להו ועבדי הכא לחומרא והכא לחומרא מ"מ לב"ש הוה ליה ספק ערלה ותנן [כד]ספק ערלה בא"י אסור ובסוריא מותר ובח"ל יורד ולוקח

ערלה בחוצה לארץ זורק את האביונות ואוכל הקפרס. שמע מינה דאביונות הן פירא ואסורין בערלה כדכתיב וערלתם ערלתו את פריו, אבל הקפרס אינו פרי לפיכך מותר. ורמינן עלה הא דתני על מיני נצפה (וכו' על) האביונות ועל הקפריסין בורא פרי העץ, אלמא תרויהו פירא נינהו. ושנינן רב דאמר כר' עקיבה דתנן ר' אליעזר אומר צלף מתעשר תמרים אביונות וקפריסין, ר' עקיבה אומר אינו מתעשר אלא אביונות כלבד מפני שהוא פרי. ומקשינן, ונימא הילכתא כר' עקיבה. ושנינן, אי אמר הלכה כר' עקיבה) הוה אמינא אפילו בארץ קפרס דערלה שרי, קמ"ל בחוצה לארץ שרי בארץ אסור, ונימא הילכתא כר' עקיבה כמותו בחוצה לארץ, אי אמרת הכי הילכתא כר' עקיבה (בחוצה לארץ) הוה אמינא הני מילי הילכתא כר' עקיבה גבי מעשר, כדתנן ר' עקיבה לא איירי אלא במעשר, כדתנן ר' עקיבה אומר אינו מתעשר אלא אביונות משום שהוא פרי, דמעשר בזמן הזה מדרבנן הוא בארץ, ולפיכך הילכתא כמותו בחוצה לארץ. אבל ערלה מדאורייתא אסורה בארץ, [אימא] לאו הילכתא כדברי המיקל בחוצה לארץ, לפיכך [צריך] רב לפרש ולומר כי קפרס של ערלה בחוצה לארץ שרי.

מסורת הש"ס

(א) תוספתא פ"ט דתרומות ה"י (ופ"ו דבכורים ה"ב) (תוספתא שבת פ"ב ה"מ). (ב) [לקמן דף לח.]. (ג) [לעיל לה:]. (ד) [נ"ל דחסר]. (ה) לקמן מ: נדרים נה.
(ו) [פי' בערוך מרק והעור ה"מ פי' ר"ל דמי מי מלח הקלף]. (ז) עירובין ד' נח.
(ח) [שבת [.]. נה. קנב. עירובין נד. מגילה מו: ר"ה כ"ד.
סוטות יב: יד. נ. קדושין לב. [לג:] ב"ק יד. מו: לו: ניעוין ט: ר"ב קלב: פ"ג מנ: סנהדרין פ: כריתות יט: נדה יג. ת. סה:]. (ט) מעשרות פ"ד משנה ג. י) שבת דף קלו:.
(כ) (תוספתא פס"ג דכלאים).
(ל) ערלה פ"ג משנה ט קדושין לח:. (מ) (משקין לרפואה נל"ל רש"מ).

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה זמית שלמיר"ש. נ"ב מי מי מלח:
(ב) ד"ה מ"מ לב"ש וכו' ערלה וכו' וכולי האי מ"מ.
(ג) תוס' ד"ה לא יערענו וכו' לו בולעו. נ"ב וכלי הבולע מלמר לו בולעו. (ד) ד"ה מין וכו' ומרלין הדברים. נ"ב עיין לקמן דף לח ע"א נמי שמיעתא רבסי:

גליון הש"ם

גמ' הואיל וקשה לקוקיאני. כמלמיתא שבת דף קט:

מוסף תוספות

א. בחוס' רי"ש כתב. ורבינו שמואל פירש דבולע הוי כמו אי בולע והאי נותן אערעור קאי דנותן ומערער ע"י ערוב אינגרון או בולע השמן ממש. ב בחוס' רי"ש כתב. דלא מיירי בקמח הנטחן כמו קמח סולת שלנו שאותו קמח אינו ראוי לברך עליו ב"פ האדמה ולא דמי לכוסס את החטה שהוא ראוי לאכול בזה הענין. אלא מיירי בקמח שאינו נטחן כל כך ויש בו עדיין טעם חטה וראוי לאכול בזה הענין. ופעם אחרת פי' לנו רבינו שהוא קמח נטחן לגמרי כעין שלנו. אבל משל קליות הוא שמיבשים אותו בתנור והקמח קלי ויש שנוהגים לעשות כן מקמח של שבולת שועל במקומנו.

לעזי רש"י

שלמיר"א. מי-מלח.

מוסף רש"י

צלף. מין אילן הטופן ג' מיני פירות, פרחות וקפריסין ונוטלין, וכי לחיות לפלי לחיות לחלי (שבת ל. ב"ב כח:) אילן גדול הוא ונעל בנעים הרבה וכ' מיני אוכל יש בפירותיו (שבת קנ:). **ובסוריא.** היא ארם נוהה שכבש דוד ומפקה עם ארץ ישראל וקבר כיבוש יחיד לא שמיה כיבוש הלכך בפיקוח תוהר (קדושין לח:). **ובחוצה לארץ.** לחמיק עמי ולא מיפלג (שם). יורד. ישראל ולוקח מן הפרס הלוקח מפרדס שיש בו נטיעות ילדות וקטנות ישראל יודע שהוא נכנס שם ולוקח לכתחילה (שם).

עין משפט נר מצוה

יד א ב מי' פ"ט מהל' ברכות הל' ג סמג עשין מ טוש"ע ח"ח סי' רכ סעיף ד:
מנ ג מי' פ"ל מהלכות שבת הל' כד טוש"ע ח"ח סי' שכח סעיף לב [וכ מלמס שבת סוף פי"ד דף מד]:
מז ד טוש"ע ח"ח סי' רד סעיף ה:
יז ה מי' פ"ג מהלכות ברכות הלכה ג סמג עשין מו טוש"ע ח"ח סי' רח סעיף ה:
יח ו ז ח מי' פ"ח שם הלכה ג ד (ו) ח סמג שם טוש"ע ח"ח סי' רד סעיף ח:
יט ט טוש"ע ח"ח סי' רג סעיף ה:
כ י מי' פ"ח מהלכות ברכות הלכה ו סמג שם טוש"ע ח"ח סי' רג סעיף ו:
כא כ מי' פ"י מהל' מ"ש ומעש רבמי הלכה ג סמג עשין קלו טוש"ע יו"ד סימן רלד סעיף ג:
כב ל מי' פ"ג מהל' תרומות הלכה ד:
כג מ מי' פ"ה מהל' כלאים הל' כ טוש"ע יו"ד סי' רלו סעיף מו:
כד נ מי' פ"י מהלכות מעשרות הל' יא (יב) סמג לאין קמד טוש"ע יו"ד סימן רלד סעיף ט י:

רבינו נסים

אי אמר הכי הוה אמינא הני מילי מעשר (ירק) [אילן] דבארץ גופיה מדרבנן. שנינו במסכת ראש השנה בפ' א' באחד בתשרי ראש השנה לשנים ולשמטים וליובלי לנטיעה ולירקות (ובברייתא ופש דף:ב) לירקות ולמעשרות ואמרינן לירקות מאי ניהו מעשר ירק היינו מעשרות תנא דרבנן וקחני דאורייתא וליתני דאורייתא בריש אירדי דחביבה ליה אקדמה ותנא דידן תנא דרבנן וכל שכן דאורייתא ובמסכת יומא בפרק יום הכפורים (דף פז) איתא נמי גזזון כרשין ואוכל ואינו צריך לעשר והני מילי ירק דרבנן ובתחילי מסכת מעשרות דבני מערבא אמרי ירקות מגין איסי בן עקביא אומר המעשרות לירק מדבריהן לפי שהתורה לא זכר אלא זרע הארץ ופרי העץ כדכתיב וכל מעשר הארץ מזרע הארץ מפרי העץ אבל ירק מדרבנן הוא כדפרשי:

רבינו חננאל

קמחא דחיטי רב יהודה אמר בורא פרי האדמה ורב נחמן אמר שהכל נהיה בדברו. הלכה כרב נחמן. על הואיל ועל הזמית אומר שהכל נהיה בדברו. פי' זמית מרק. שכן בלשון יון קורין למרק זומין. קורא רב יהודה אמר בורא פרי האדמה וכו' שמואל אמר שהכל נהיה בדברו וכו'. ואע"ג דקלסוה שמואל לרב יהודה הלכתא כוותיה דשמואל. סוגיא דשמעתא דכל מידי דלא נטעי אינשי ולא זרעי אדעתא למיכלינהו בריכ(ב)ייהו, לא מברכי עלייהו אלא שהכל נהיה וכו'. כגון לולבי גפנים ועלי גפנים וכיוצא בהם. אבל ענבי דנטעי אינשי אדעתא לאוכלו כשהוא רך וכיוצא בו, מברכין על העלין ועל עצים רכים בורא פרי האדמה. אמר רב יהודה אמר רב צלף של

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com